

Nõukogulik spordielu Eesti NSV-s Teise maailmasõja järgsetel kümnenditel

Johannes Vedru

Eesti Rahvusringhäälingu spordireporter

Eesti Rahvusringhääling

ajaloomagister (Tartu Ülikool)

Eesti ajaloo osakond

Eesti Spordiajaloo Seltsi liige

Spordiajaloo uurimisest Euroopas

- * ülikoolid Suurbritannias, Prantsusmaal, Hispaanias, Itaalias, Saksamaal
- * spordimuuseumid (nt Eestis, Soomes)
- * Euroopa Spordiajaloo Komitee (CESH)
- * Rahvusvaheline Kehakultuuri- ja Spordiajaloo Ühing (ISHPES)
- * „The International Journal of the History of Sport”

Materjalid Eestis

- * Eestimaa Kommunistliku Partei dokumendid
- * Eesti NSV Kehakultuuri- ja Spordikomitee dokumendid
- * Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi arhiiv
- * Raamatud
- * Ajalehed
- * Mälestused

Õpingud Tartu Ülikoolis

* bakalaureusetöö:

”Nõukogude Liidu osavõtt 1952. aasta Helsingi suveolümpiamängudest Eesti NSV näitel”

* magistritöö:

”Nõukogulik spordipoliitika Eesti NSV-s stalinismist sula-ajani”

TARTU ÜLIKOOL

Eesti Vabariik

Eesti poliitiline ajalugu

1918-1940

iseseisvus

1940-1941

Nõukogude okupatsioon

1941-1944

Natsi-Saksa okupatsioon

1944-1991

Nõukogude okupatsioon

1991-

iseseisvus

1944-1991

Nõukogude okupatsioon

1632

JARTU ÜLIKOOL

 Soviet Union Soviet-allied countries

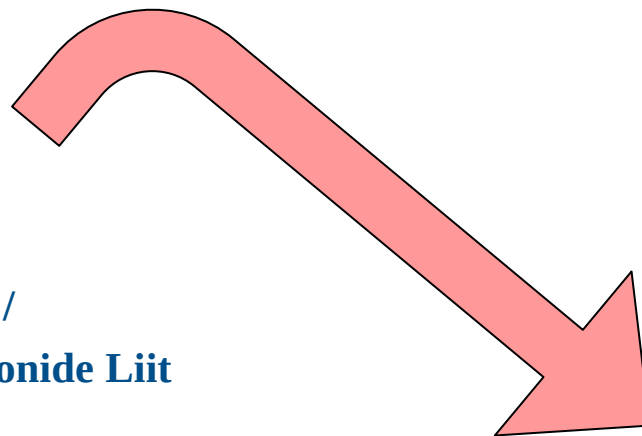
Eesti NSV spordisüsteem

TALLINN

Eestimaa Kommunistlik Partei

Eesti NSV Kehakultuuri ja Spordikomitee /

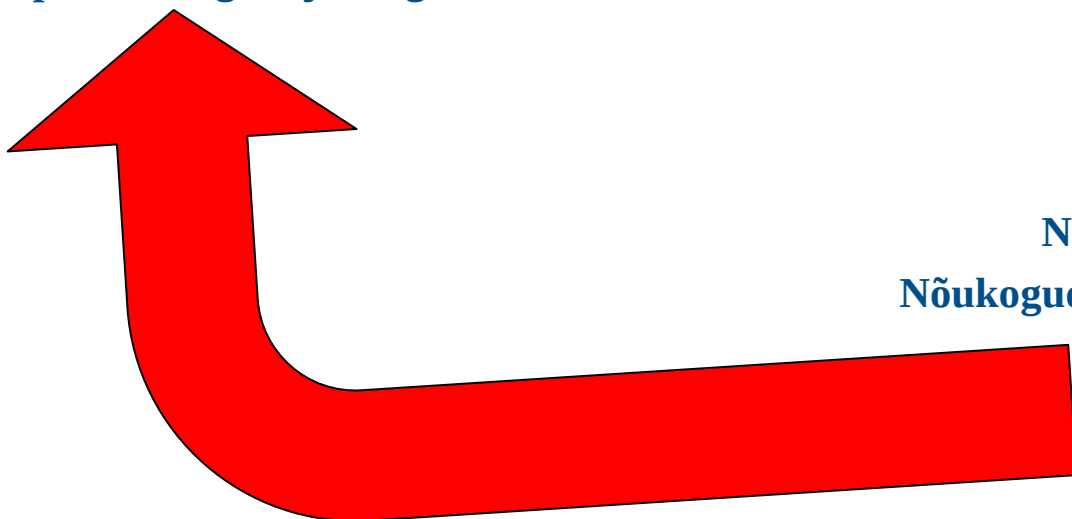
Eesti NSV Spordiühingute ja -organisatsioonide Liit

Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei

Nõukogude Liidu Kehakultuuri- ja Spordikomitee /

Nõukogude Liidu Spordiühingute ja -organisatsioonide Liit

MOSKVA

Kehakultuuri- ja spordialane ametnikkond

Eesti NSV KSK juhid

1945-1949 Savva Tambijev (Venemaa-eestlane)

*** asetäitja Georg Tiits**

1949-1953 Aleksei Šiškin (juhiks 26-aastasena)

*** asetäitja Pavel Kalabin**

1953-1955 Juhan Mandre

1955-1961 Boris Tolbast

***asetäitjad Arnold Vaiksaar ja Kalju Silvet**

Kehakultuuri- ja spordialane ametnikkond

- * “väljavahetamine” pärast II maailmasõda
aastad 1946-1947 ja 1949-1950
- * ebakompetentsus
- * kodanlikud natsionalistid minema!
- * noored inimesed - kiire tõus karjääriredelil
- * valik poliitiliste ja tööalaste tunnuste järgi

Rahvaste spartakiaadid vs olümpiamängud

1956

1952

- * Rahvaste spartakiaadide olulisus
- * Arhiividokumendid:
Helsingi 1952, Melbourne 1956
→ muutus dokumentatsioonis!

RAHVASTE SPARTAKIAADID

ON EESTI NSV KEHAKULTUURI- JA

SPORDIORGANISATSIOONIDE JAOKS A&O!

TARTU ÜLIKOOL

**Poliitilis-ühiskondlik
tegevus**

**Distsipliin ja
sportlikust režiimist
kinnipidamine**

**Kriitika välismaal
nähtu ja kogetu suhtes**

**Huvi ajakirjanduse
vastu**

**Kõrged
moraalinormid
ja eetika**

**Aktiivne võistlemine
ja osavõtt**

Pidev enesekriitika

Ideaalne Nõukogude Eesti sportlane

**Treeneritöö ja
kasvatustöö**

Kultuuriteadlikkus

Ateism

**Haritud ja eeskujulik
koolis ning töökohal**

**Kõrge meisterlikkus!
*NSV Liidu teeneline
meistersportlane***

**Komsomoli või
Kommunistlikku
Parteisse kuulumine**

**Truudus oma
kehakultuuri-
kollektiivile**

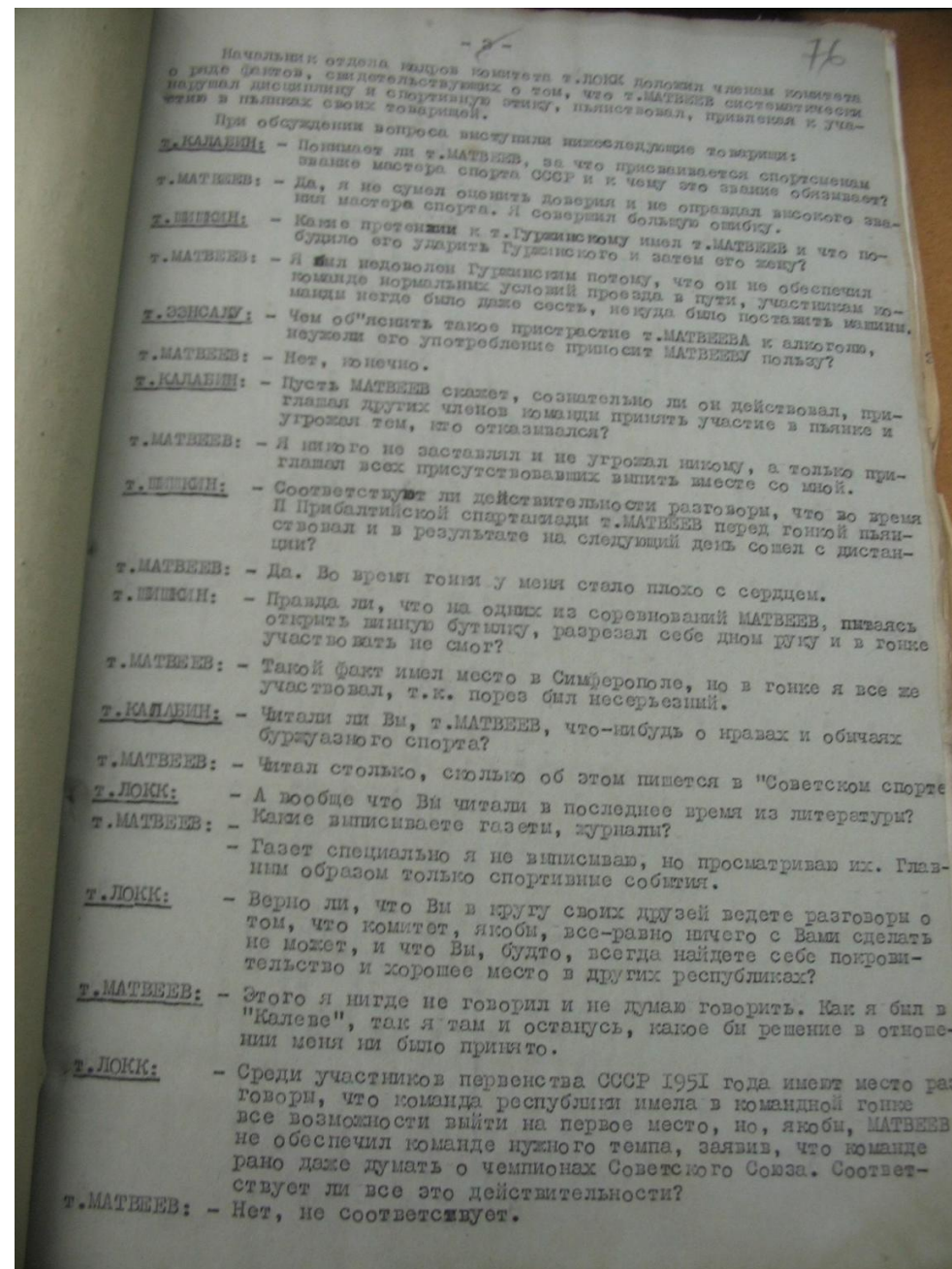

Sportlaste karistamine

- * noomitus ja hoiatus**
- * aunimetuse äravõtmine**
- * kehakultuuri- ja spordialal tegutsemise keelustamine**
 - enamasti tähtajaline keeld kuus kuud kuni aasta
- * avalik hukkamõistmine**
 - 1958. aastast nimede avaldamine “Spordilehes”

Miks karistati?

- * nr. 1 - ALKOHOL!
- * sportliku režiimi rikkumine
- * ebaviisakas ja/või ebasportlik käitumine
- * kapitalistlikud vaated
- * ülejooksmine

COOL

1924-1953

Jossif Stalin

1953-1964

Nikita Hruštšov

1964-1982

Leonid Brežnev

Helsingi 1952

„Hruštšovi sula”

Moskva 1980

RAHVUSVAHELISED SPORDISUHTED

Eesti NSV

Rahvusvahelised spordisuhted

1944-1956

Välisriikides võistleb vaid 40 Eesti NSV sportlast

1954 – Tallinna väisavad Põhja-Korea sportlased

1957

**AASTA,
MIS MUUDAB PILTI!**

* Soome – kergejõustik, korvpall, jalgpall, võrkpall, võimlemine, maadlus, ujumine

* Rootsi – jalgpall

* Tšehhoslovakkia – korvpall

* Ungari – lauatennis, male

1958-

Regulaarne spordialane suhtlus mitmete välisriikidega

SOOME

Poola

Ida-Saksamaa

Rootsi

Eesti NSV välissuhtlus 1959-1964

**65 rahvusvahelist sündmust
12 riiki**

SOOME – 33

IDA-SAKSAMAA – 10

TŠEHHOSLOVAKKIA – 10

UNGARI – 2

ROOTSI – 2

PÕHJA-KOREA – 2

USA – 2

ISLAND – 1

AUSTRIA – 1

ITAALIA – 1

14 erinevat spordiala

KORVPALL – 12

POKS – 7

TENNIS – 6

MAADLUS - 6

VÕRKPALL – 5

JALGPALL – 5

KERGEJÕUSTIK – 4

UJUMINE – 4

VEEPALL – 4

MALE – 4

TÕSTMINE – 3

LAUATENNIS – 3

PURJETAMINE – 2

RV võistlused Eesti NSV-s 1959-1964

12 riigiga:

SOOME – 19 üritust

TŠEHHOSLOVAKKIA – 11

IDA-SAKSAMAA – 7

POOLA – 7

UNGARI – 5

ROOTSI – 3

ITAALIA – 2

PÕHJA-KOREA – 2

RUMEENIA – 2

USA – 2

ISLAND – 1

AUSTRIA – 1

694 sportlast

SOOME – 390

TŠEHHOSLOVAKKIA – 143

IDA-SAKSAMAA – 111

POOLA – 82

ROOTSI – 76

UNGARI – 58

PÕHJA-KOREA – 50

ISLAND – 20

ITAALIA – 10

AUSTRIA – 10

RUMEENIA – 8

USA – 6

Eesti sportlased väljas 1959-1964

368 sportlast
21 reisi

Külastused:

SOOME
UNGARI
IDA-SAKSAMAA
POOLA
ITAALIA

11 spordiala

UJUMINE
VÕRKPALL
TÕSTMINE
KERGEJÕUSTIK
VEEPALL
MALE
POKS
JALGPALL
TENNIS
KORVPALL
MAADLUS

**1956 – NSV Liidu esimene rahvaste
spartakiaad**

„Hruštšovi sula”

Miks tõi aasta 1957 muutuse?

Soomlaste huvi

Eesti NSV spordijuhtide initsiatiiv

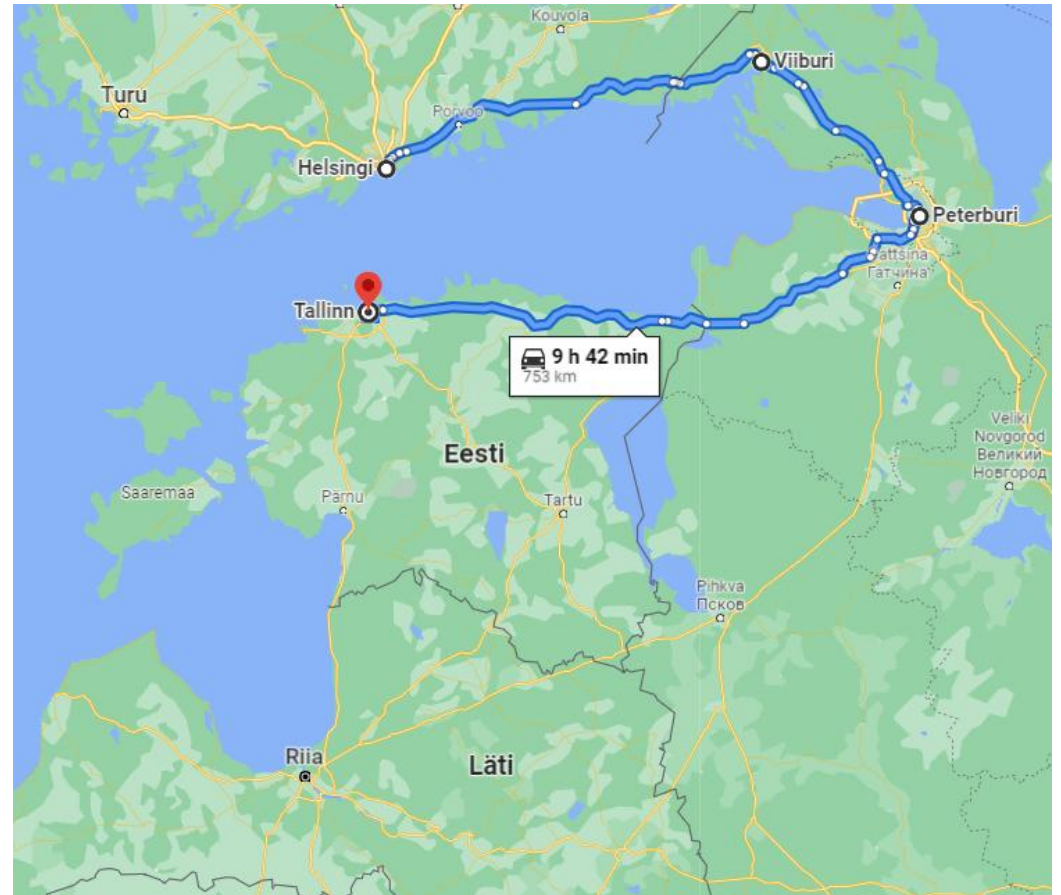
Moskvas toimunud 6. Ülemaailmne Noorsoofestival

RAHVUSVAHELINE VÕISTLUS

TARTU ÜLIKOOL

- **Läbirääkimised aasta varem**
- **Kokkulepe Moskvaga**
- **Koosseisud**
- **Transport**
- **Majutus**
- **Sportlik pool/võistlus**
- **Kultuuriprogramm**

Mida enne väljasõitu sportlastelt küsiti?

- › Isiklikud andmed
- › Kas te olete Kommunistliku Partei liige?
- › Milline on teie amet, haridus?
- › Kas te omate teadustööd, leiutisi?
- › Milliseid võõrkeeli te räägite?
- › Kas te olete varem välismaal käinud?
- › Kas teil on välismaal elavaid sugulasi?

**Andis eestlastele palju kogemusi ja
motivatsiooni**

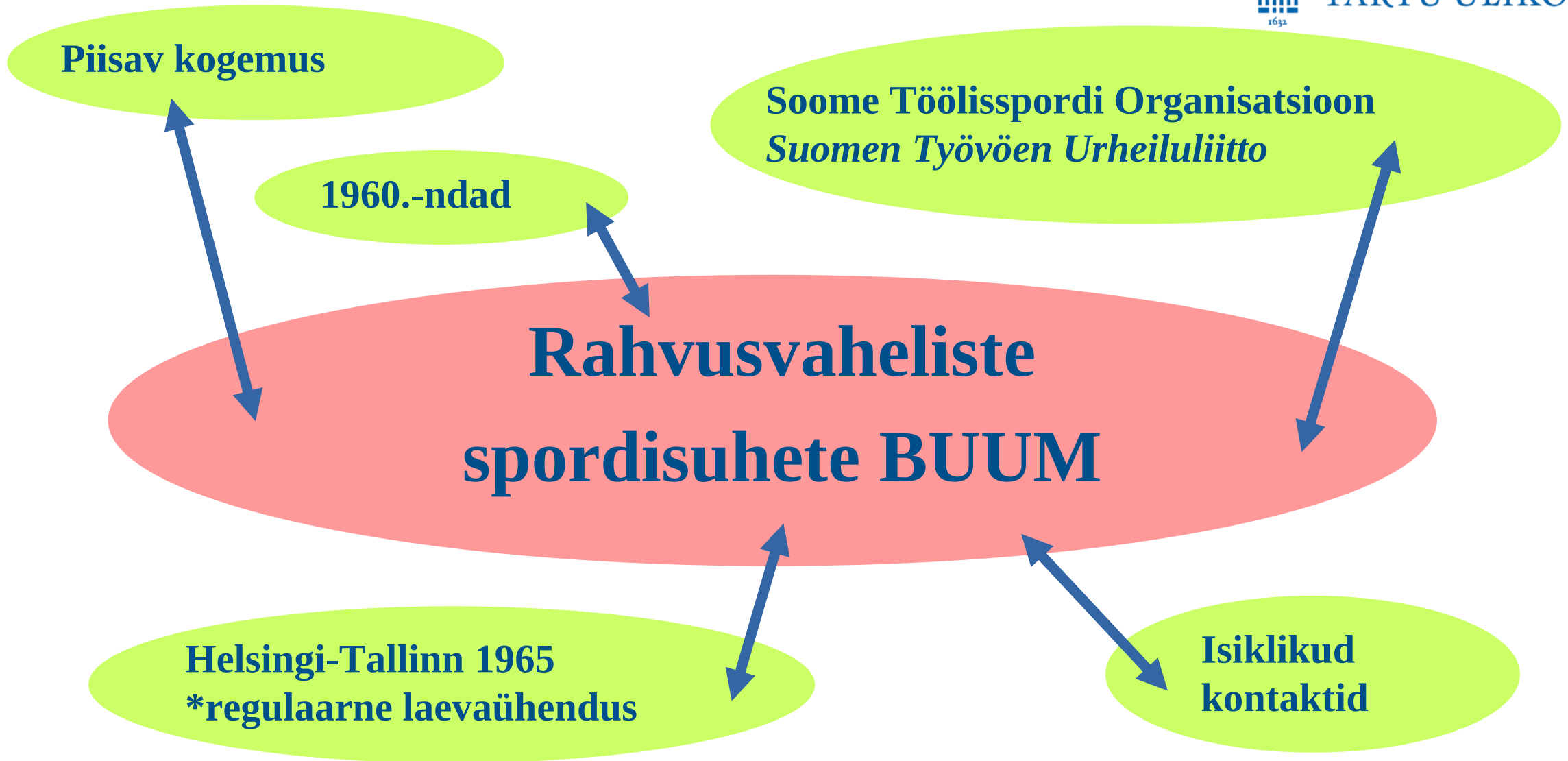
**„Nõukogude Liidus on elu
hea!”**

Rahvusvaheline mõõduvõtt

Nõukogude võistkond peab võitma!

**Probleemid, mis sõitudega
kaasnesid...**

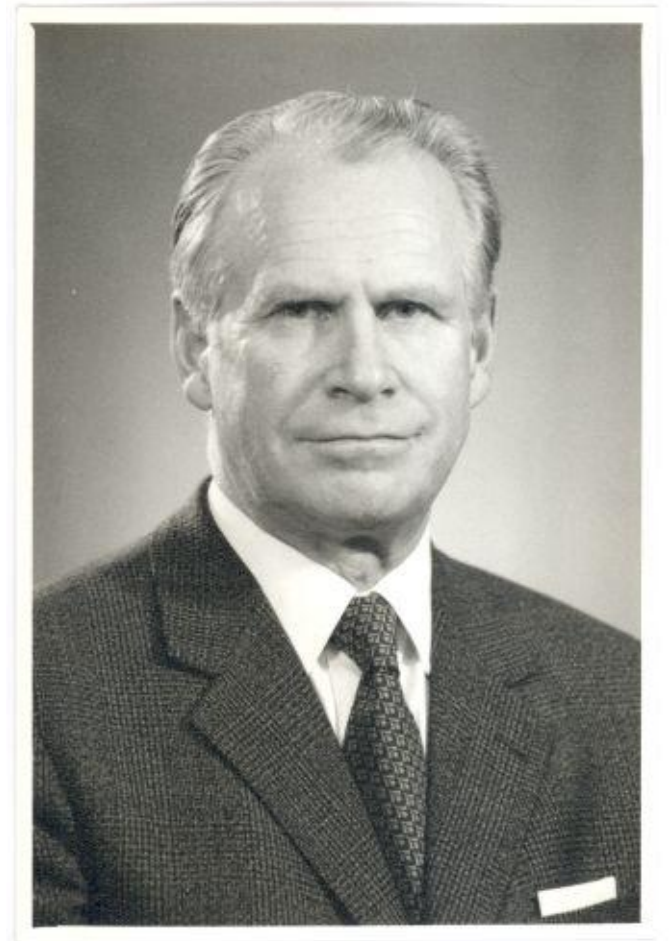
**Raport: tulemused, distsipliin,
kohtunikud**

Fred Kudu personaalküsimus

- **FRED KUDU (1917-1988)**
- **Kasvas üles iseseisvas Eestis**
- **Võttis osa Teisest maailmasõjast**

- **Tokyo 1964**
 - * **Rein Aun võidab kümnevõistluses „hõbeda”**
 - * **Kudu tutvub Friedel Schirmer’iga (1926-2014)**
 - * **Kudu saab koondise vanemtreeneriks**

Märgid aukudest „raudses eesriides“?

FRIEDEL SCHIRMER
4000 Düsseldorf
Mannesmannufer 1 a
Staatskanzlei

4 Düsseldorf, den .Aug. 1967
Tel. 837/245

Herrn
Fred K u d u
T a r t u /Estn. SSR
U d S S R.

Lieber Fred,

heute möchte ich mich für Deine Bemühungen zu unserem Aufenthalt in Tallinn recht herzlich bedanken. Zusammen mit vielen dortigen Freunden, die mir inzwischen gut bekannt wurden, hast Du Dich sehr um ein erneutes Treffen zwischen den sowjetischen und deutschen Zehnkämpfern verdient gemacht. Erfreut war ich auch, Deine Frau kennenzulernen.

Inzwischen waren wir einige Wochen in den USA und in Mexiko. Die dortigen Ergebnisse hast Du bekommen. Wir sind hier guten Mutes und erhoffen weitere Leistungssteigerungen der Jungen in den nächsten Wochen. Vor allem Jörg Mattheis und Hans Nürlich, aber auch Günter Grube haben sich gut entwickelt.

Für die Fotos bedanke ich mich. In diesen Tagen findet nun die Spartaciade der UdSSR in Moskau statt. Die hiesigen Zeitungen berichten darüber. Auch einiger meiner bekannten deutschen Freunde sind dort.

Inzwischen erfuhren wir vom Ergebnis des vor einigen Wochen in Leningrad ausgetragenen Wettkampfes - Wir hoffen, Euch in naher Zukunft wiederzusehen.

Ich bitte darum, Deiner Frau und allen mir bekannten Athleten freundliche Grüße zu übermitteln.

Ich bleibe mit bester Empfehlung

Dein
Friedel

Herrn
Fred Kudu
Laurestini 13-2
TARTU/UdSSR

adidas
SPORTSCHUH-FABRIKEN
ADI DASSLER KG
8522 HERZOGENAU-RACH
WEST GERMANY
POSTFACH 1100
09130/741 0 26/122
TELEGRAMME
adidas HERZOGENAU-RACH
TELEF. 6-20 908
FABRIKEN IN
SCHEINFELD/MFR.
WALLHARTEN/FR.
FRANKREICH UND
ÖSTERREICH

18

IHRE ZEICHEN	IHRE NACHRICHT VOM	UNSERE ZEICHEN	DATUM
		exp-ge	29th October 1968

Sehr geehrter Herr Kudu,

wir haben uns sehr gefreut, Sie in Mexiko zu sehen und haben von dort einen Zettel mitgebracht, auf dem die Schuhwünsche Ihrer Zehnkämpfer sowie Ihre eigenen vermerkt sind.

Wir haben bereits veranlasst, dass die Sachen an Sie abgehen, und um Ihnen Schwierigkeiten mit dem Zoll zu ersparen, werden wir wie früher Sendungen von höchstens zwei bis drei Paar Schuhen machen.

Wir wünschen Ihnen und Ihren Athleten weiterhin viel Erfolg und verbleiben

mit freundlichen Grüßen

Ihre
adidas-Sportschuhfabriken
ADI DASSLER KG
Friedel

POSTCHECKKONTO:
NÜRNBERG NR. 1942
BANKVERBUNDUNGEN
DRESDNER BANK AG

Tartu, 21.I 1966.

Lieber Herr Dietrich!

Vielen Dank für den Brief. Ich dachte schon dass Sie unsere Leichtathleten besuchen haben. Wie Sie richtig ~~schon~~ ^{meiner} trainieren wurde sogar schon hart um sich für die Europameisterschaften und für den Länderkampf mit Deutschland in Zehnkampf vorbereiten.

Wir haben dieses Jahr einen sehr kalten Winter und es ist schade dass wir die Wintertrainingsläufe nicht bekommen haben. Unter meiner Leitung trainieren für die Europameisterschaften ^{außer zur Zeit} noch einige Leichtathleten: ~~die~~

1. ~~Die~~ ~~Mein~~
1. Prit Paalo - Zehnkampf 7386 Punkte, Fußnummer 43,5
2. Toon Lepik - - - 7105 - Fußnummer 45 (19 Jahre alt)
3. Hini Otsmaa - - - 7255 - - - 43
4. Pavao Kirine - Würtprung 7.75 Fußnummer 42
5. Kalju Juvantama - 110m. Hürde 14,1 Fußnummer 44
6. Helgi Mägi - Würtprung 6.12 Fußnummer 35 (3,5)

Ich würde recht pol sein wenn Sie diese unsere Leichtathleten ausrichten könnten.

Hiermit übersende ich einige Bilder die Rein Ann in Budapest aufgenommen hat, und eine Aufnahme mit meinen Zehnkämpfern.

Mit besten Grüßen
F. K.

TARTU ÜLIKOOL

AUDITOOORIUMI KÜSIMUSED

ВСЕ МИРОВЫЕ РЕКОРДЫ ДОЛЖНЫ БЫТЬ НАШИ!